

*До разової спеціалізованої вченої ради
в Національній академії внутрішніх справ*

ВІДГУК

офіційного опонента

професора кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Одеського державного університету внутрішніх справ кандидата юридичних наук, професора Албула Сергія Володимировича на дисертацію Падалки Лілії Олегівни «Використання методики розвідувальної аналітики під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дослідження. Успішна протидія кримінальним правопорушенням у сфері оподаткування залежить від багатьох факторів, у тому числі від підвищення актуальності наукових досліджень, поступального розвитку науки криміналістики й теорії оперативно-розшукової діяльності, їхнього якнайшвидшого впровадження в практичну діяльність правоохоронних органів. Правозастосовною практикою затребувані концептуальні комплексні наукові розробки по вдосконаленню організаційних, тактичних, процесуальних аспектів, впровадженню новітніх, сучасних методів та напрямів виявлення та розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. Одним із таких напрямів є використання методики розвідувальної аналітики під час організації протидії різним формам злочинної діяльності та спроба перебудови основ роботи вітчизняних правоохоронних структур на інтегровану оцінку ризиків та загроз, а також своєчасного вжиття заходів щодо їх нейтралізації.

У цьому контексті безсумнівно важливим для теорії і практики є наукове розроблення питань визначення змістовно-структурної характеристики аналітичної розвідки як сучасного напрямку діяльності правоохоронних органів; особливостей використання інтегрованої системи управління ризиками під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування; функціонального призначення розвідувальної аналітики у типових слідчих

ситуаціях під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування; дослідження напрямів використання методики розвідувальної аналітики як засобу забезпечення та реалізації тактичних операцій під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування, а також вдосконалення використання методики розвідувальної аналітики для забезпечення проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

З огляду на зазначене вище, можна з впевненістю стверджувати про актуальність теми дисертації Лілії Олегівни Падалки «Використання методики розвідувальної аналітики під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами свідчить про наукову обґрунтованість тематики дослідження. Так, дисертаційне дослідження виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019); Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2021 рік (Указ Президента України від 11 травня 2021 року № 189/2021), Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р); Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року № 454); Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

Зазначений зв'язок свідчить про інтегрованість теми дослідження науковим потребам та існуючим тенденціям розвитку правових наук.

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 29 жовтня 2019 року (протокол № 2), зареєстрована Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 831, 2019 рік) та уточнена 30 листопада 2023 року (протокол № 23).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації. Дисертація Лілії Олегівни

Падалки характеризується оптимальною, продуманою, дослідницькою стратегією та логікою розв'язання проблем, що підлягають науковому аналізу. Зміст дисертації побудований на підставі методичної і концептуальної цілісності, гармонійності наукового викладу, в цілому позбавлений однобічних або категоричних висновків.

Високий науковий рівень дисертаційного дослідження обумовлений його фундаментальною теоретичною основою, яка ґрунтується на наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених, а також великого масиву законодавчих та підзаконних актів.

Важливим у обґрунтованості положень і висновків дослідження, а також у високому рівні виконання поставленого наукового завдання є використана емпірична база дисертаційного дослідження, яку становлять результати узагальнення судової, слідчої, оперативно-розшукової практики. У межах дослідження проведено анкетування 91 працівника територіальних управлінь Бюро економічної безпеки України в Одеській, Волинській, Закарпатській, Полтавській, Львівській та Чернівецькій областях за період з 2022 до 2023 року, 86 слідчих підрозділів Національної поліції України та 102 працівників Державної податкової служби України.

Сформовані у дисертації наукові положення, висновки, рекомендації є обґрунтованими. З урахуванням особливостей цілей, задач, об'єкта, предмета дисертаційного дослідження для більш повного розкриття змісту його теми використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження.

За допомогою методів гносеології з'ясовано сутність аналітичної розвідки та сформовано ознаки системи інформаційних джерел, які використовуються для аналізу (підрозділ 1.1); розроблено характеристику кримінальних правопорушень у сфері оподаткування крізь призму їх аналітичного дослідження з акцентуванням уваги на тих їх складових, які підлягають першочерговому вивченню за допомогою аналітичних методів (підрозділ 1.2); визначено основні напрями використання методики розвідувальної аналітики у типових слідчих ситуаціях розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування (підрозділ

2.1), а також під час визначення обставин, які підлягають встановленню у межах кримінального провадження (підрозділ 2.2); типізовано основні напрями використання методики розвідувальної аналітики для забезпечення проведення тактичних операцій під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування (підрозділ 3.1); досліджено та сформовано класифікацію ризиків, які є об'єктами управління у межах використання інтегрованої системи оцінки ризиків (підрозділ 1.3).

Логіко-юридичний метод надав можливість запропонувати класифікацію кримінальних правопорушень у сфері оподаткування з основним акцентом на їх аналітичне дослідження (підрозділ 1.2). Порівняльно-правовий метод використовувався під час порівняння кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства (підрозділ 1.3). За допомогою методу герменевтики з'ясовано сутність окремих наукових положень різних галузей знань щодо змісту наукових характеристик та класифікацій (підрозділи: 1.2, 1.3, 1.4). Соціологічний та статистичний методи використовувалися під час вивчення думок слідчих, працівників оперативних підрозділів та податківців щодо можливостей використання методики розвідувальної аналітики під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування (підрозділи: 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2).

Зважаючи на використання дисертанткою широкого спектру наукових методів і розгалуженої емпіричної бази дослідження, логіка дослідження дає підстави для формування висновку про достатню для рівня дисертаційного дослідження представлених у роботі положень і висновків.

Міркування та висновки автора підтверджуються не лише аналізом вітчизняного законодавства, а й осмисленням практики, що свідчить не просто про теоретичну цінність відповідного дослідження, але і про його практичну значимість.

Оцінка структури, змісту та завершеності дисертації. Дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку

використаних джерел (199 найменувань), що розміщений на 20 сторінках, та чотирьох додатків (на 20 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 250 сторінок, з яких основного тексту 196 сторінок.

Перший розділ присвячений теоретичним та правовим аспектам застосування методики розвідувальної аналітики під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. Дисертанткою розкрито змістовно-структурну характеристику аналітичної розвідки як напряму правоохоронної діяльності; надано криміналістичний аналіз кримінальних правопорушень у сфері оподаткування як об'єкта аналітичного дослідження; висвітлено питання забезпечення прав людини і громадянина під час використання методики розвідувальної аналітики.

Другий розділ присвячений аналізу застосування методики розвідувальної аналітики під час організації розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. У розділі авторкою досліджуються напрями використання інтегрованої системи управління ризиками під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування; розкрито функціональне призначення розвідувальної аналітики у типових слідчих ситуаціях та плануванні початкового етапу розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування; висвітлено місце розвідувальної аналітики у системі інструментів з'ясування обставин, які підлягають встановленню під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування.

В третьому розділі дисертант досліджує проблемні питання використання розвідувальної аналітики для забезпечення застосування тактичних засобів розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування. Зокрема, розглянуто питання значення розвідувальної аналітики як засобу забезпечення формування та реалізації тактичних операцій під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування; досліджено напрями вдосконалення використання методики розвідувальної аналітики для забезпечення проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

Зазначена структура дослідження дозволяє більш повно і всесторонньо

дослідити обрану авторкою тематику і запропонувати науково обґрунтовані результати дослідження. В цілому змісту роботи притаманна методична і концептуальна цілісність, гармонійність наукового викладу, повне дослідження автором предмету дослідження.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, полягає в тому, що дисертація є одним з перших комплексним криміналістичним дослідженням щодо використання методики розвідувальної аналітики під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування.

Заслуговую на схвалення авторське визначення злочинності у сфері оподаткування як об'єкта аналітичного дослідження, під якою розуміється система кримінальних практик, спрямованих проти встановленого державою порядку збирання та сплати податків, функціонування якої забезпечується власною інфраструктурою.

Необхідно погодитися з виокремленням та характеристикою системи ризиків, які є об'єктами управління під час протидії злочинності у сфері оподаткування, зокрема: а) інституційні ризики; б) управлінські ризики; в) правові ризики; г) соціально-економічні ризики, а також система ризиків, які є об'єктами управління під час розслідування конкретного кримінального провадження.

Слушними є сформульовані авторкою основні напрями використання розвідувальної аналітики у типових слідчих ситуаціях початкового етапу розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування, зокрема: а) кримінальне провадження розпочато за матеріалами оперативних розробок; б) кримінальне провадження розпочато за матеріалами отриманими під час розслідування інших кримінальних проваджень; в) кримінальне провадження розпочато за результатами проведення документальних перевірок контролюючими фіскальними органами; г) кримінальне провадження розпочато за матеріалами опублікованими у засобах масової інформації.

Заслуговує на увагу запропоновані дисертанткою напрями використання методики розвідувальної аналітики для забезпечення проведення окремих

тактичних операцій під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування, зокрема: «Встановлення технології злочинної діяльності»; «Встановлення усіх учасників злочинної діяльності»; «Встановлення структурно-функціонального забезпечення реалізації технології злочинної діяльності у сфері оподаткування»; «Встановлення елементів інфраструктури злочинної діяльності».

Практичне значення одержаних результатів. Наукові результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у:

- *законотворчій діяльності* – для розроблення нормативно-правових актів у сфері правоохоронної діяльності та протидії злочинності (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 12 січня 2021 року, довідка Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 13 січня 2021 року);

- *правозастосовній діяльності* – для організаційного, методичного, інформаційного забезпечення роботи оперативних та слідчих підрозділів Бюро економічної безпеки України (акт Бюро економічної безпеки України від 06 грудня 2023 року);

- *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Методика і тактика розслідування злочинів» у закладах вищої освіти, а також підготовки підручників, навчальних посібників, практикумів із зазначених дисциплін (акт впровадження у навчальний процес Національного університету «Одеська юридична академія» від 01 грудня 2023 року).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Потрібно відмітити, що всі основні наукові положення, висновки, пропозиції та результати, які отримали свою фіксацію у даній науковій роботі, є належним чином апробовані та доступні широкому науковому загалу. Основні положення дисертаційної роботи знайшли своє відображення у 10 публікаціях, зокрема 5 наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджений Міністерством освіти і

науки України, та 5 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Дисертація Лілії Олегівни Падалки виконана на належному науковому рівні, що підтверджується чіткістю формулювання мети та завдань дослідження, належним рівнем обґрунтованості викладених у роботі висновків, актуальністю розглянутих у роботі проблем. Висновки і пропозиції, обґрунтовані у дослідженні, становлять як науковий, так і практичний інтерес та повно викладені в опублікованих працях.

Відсутність порушення вимог академічної доброчесності. З аналізу змісту тексту дисертації вбачається дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності. Не було виявлено ознак плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Роботу виконано самостійно. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені у дослідженні, є результатом особистих наукових розробок автора. Порушень академічної доброчесності у дисертації і наукових працях дисертанта не виявлено. У дослідженні ідеї та розробки, які належать співавторам опублікованих наукових праць, не використовувались.

Зауваження і дискусійні положення дисертації. Незважаючи на безумовно позитивну оцінку дослідження, як і в будь-якому науковому дослідженні складної проблеми, в дисертації містяться окремі дискусійні положення, висновки та пропозиції, які потребують додаткового обґрунтування або пояснення. Серед них, необхідно виділити наступні:

1. В дисертації автор надає власне визначення злочинності у сфері оподаткування як об'єкта аналітичного дослідження, під якою розуміє «систему кримінальних практик, спрямованих проти встановленого державою порядку збирання та сплати податків, функціонування якої забезпечується власною інфраструктурою». На наш погляд, під час захисту, потребує пояснення, що саме автор розуміє під «кримінальними практиками» і який зміст вкладає у це поняття.

2. У підрозділі 1.2. «Криміналістичний аналіз кримінальних правопорушень у сфері оподаткування як об'єкта аналітичного дослідження» автор слушно зазначає, що у криміналістичних дослідженнях у широкому

контексті під злочинною діяльністю розуміють і такі дії, які самі по собі не входять до об'єктивної сторони складу злочину, але пов'язані зі злочином в інший спосіб. На наш погляд, було б доречним, розкрити ознаки таких дій стосовно кримінальних правопорушень у сфері оподаткування.

3. В роботі автор наголошує на наявності розвідувальної функції оперативно-розшукової діяльності. Разом із тим, Розділом IX «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про розвідку» від 17 вересня 2020 року № 912-IX було внесено зміни до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», а саме у ст. 2 «Поняття оперативно-розшукової діяльності» слово «розвідувальних» в частині змістовної характеристики ОРД виключено. Під час захисту хотілось би почути думку автора з приводу того, чи впливає такий нормативний підхід на сутнісні ознаки оперативно-розшукової діяльності?

4. У підрозділі 2.3. «Розвідувальна аналітика у системі інструментів з'ясування обставин, які підлягають встановленню під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування» автор фрагментарно згадує такий метод розвідувальної аналітики, як складання фінансового профілю особи. У зв'язку з цим виникає питання: як, на думку дисертанта, результати застосування цього методу можуть бути використані під час досудового розслідування?

Разом із тим, слід наголосити, що висловленні зауваження є дискусійними та не впливають на загальне, позитивне враження від роботи.

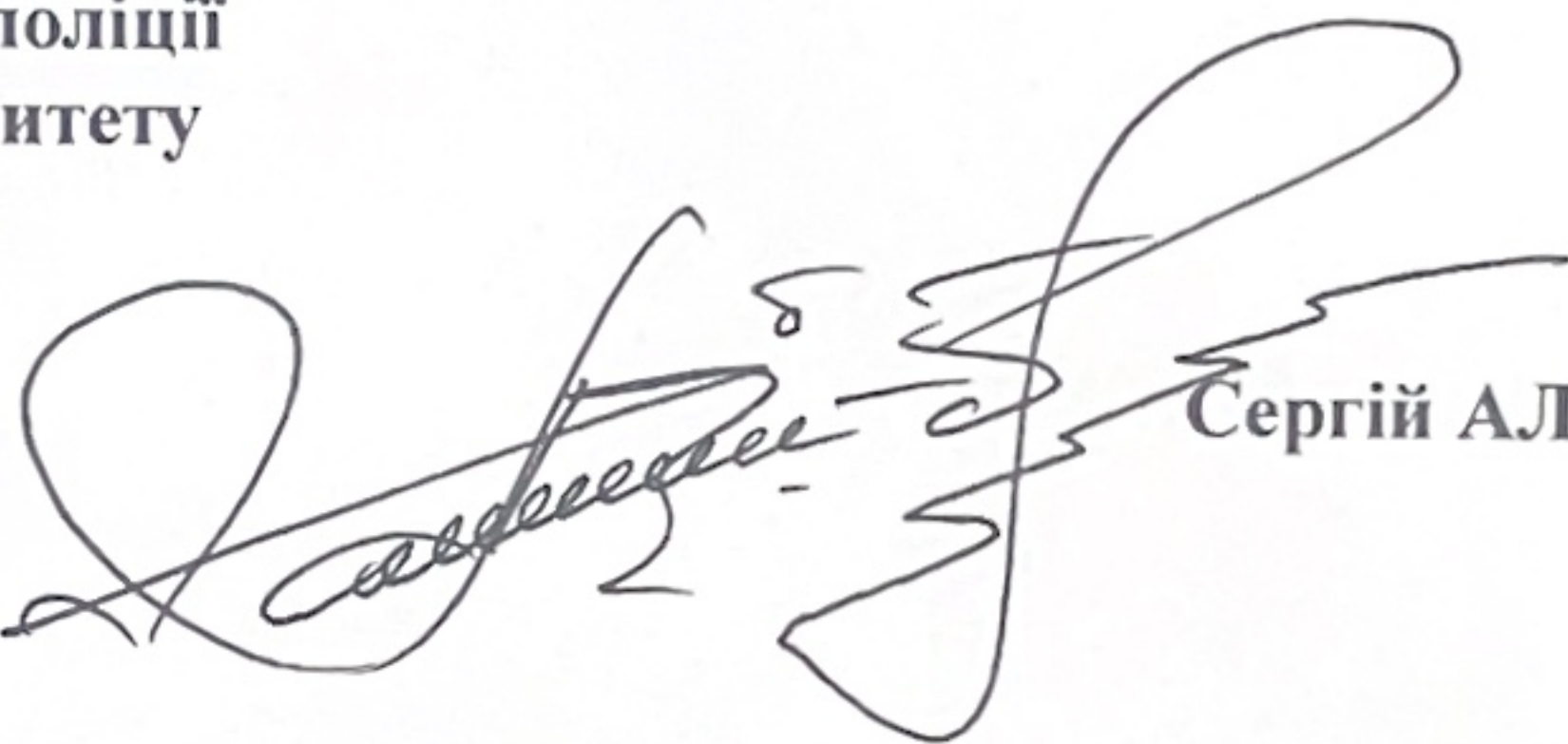
Загальний висновок. Враховуючи зазначене вище, а також безсумнівне загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження, необхідно вказати на те, що дисертація на тему «Використання методики розвідувальної аналітики під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень у сфері оподаткування», подане на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 19 травня 2023 року № 502), п. 6 Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами і доповненнями від 22 березня 2022 року № 341), а його автор Падалка Лілія Олегівна, заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

**Професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук,
професор**

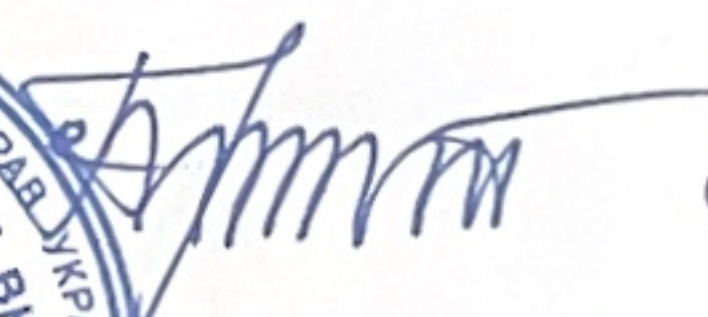
« 25 » січня 2024 р.



Сергій АЛБУЛ

«Підпис засвідчую»

**Перший проректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук,
професор
полковник поліції**



Сергій БРАТЕЛЬ